

Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede

Werkgroep Groenberaad

Wonen in het groen, droom of werkelijkheid?

We zijn zo vertrouwd met bomen, struiken, heggen en bloemen in onze omgeving dat we de neiging hebben aan al dit groen voorbij te gaan. Maar stel je je een buurt, een wijk zonder groen voor, of een landschap zonder bomen. Dat is naargeestig. Dat is deprimerend. Bewoners van een groene wijk zijn minder gestrest, vaker gezond en leven zelfs langer, zo blijkt uit onderzoek. Mensen associëren groen met rust en frisse lucht. De eigen tuin, maar ook het openbaar groen langs de straten in de woonbuurt of in het buitengebied zijn belangrijk voor het leefklimaat en het woongenot.

Een groene omgeving fungeert als leefgebied voor vogels, insecten en tal van andere dieren. Planten en bloemen bieden kinderen natuurervaringen en extra speelmogelijkheden. In een wereld waarin de natuur steeds verder wordt verdrongen, bieden zij volwassenen waardevolle natuurbeleving. Vooral in het voorjaar wanneer bomen en struiken uitbotten en bloemen ontluiken. Wanneer vogels er ons uitbundig aan herinneren dat wij omringd zijn door de levende natuur. Groen in het algemeen verhoogt de kwaliteit van de woon- en werkomgeving en de waarde van huizen, maakt een stad of dorp aantrekkelijk voor toerisme en ondernemingen, en kan zelfs de identiteit van een dorp of stad bepalen. Hierin ligt de economische betekenis van groen.

Voorals boombeplantingen zijn van grote waarde, landschappelijk, esthetisch, recreatief, historisch, ecologisch en economisch. Oude, volgroeide bomen bepalen het aanzien van een straat, een plein. Zij verlenen een eigen karakter aan bijzondere plaatsen zoals landgoederen, monumentale gebouwen of begraafplaatsen. Plaatsen waar mensen graag recreëren zijn vaak ook plaatsen met stoere bomen. Met name bomen dragen in hoge mate bij aan vermindering van het broeikaseffect en zuivering van de lucht die wij inademen. Nog meer geldt dit voor boomgroepen, bomenrijen, singels en lanen, die ook nog van groot belang zijn voor de biodiversiteit van flora en fauna.

*Wie prijst er ooit een mens die oude bomen velt
En in derzelve plaats geen nieuwe weder stelt?
Want hadden oudstijds toch ons ouders niet geplant,
Wat zoude Neerland zijn als louter veen en zand.
Jacob Cats (1577-1660)*

Goed openbaar groen (on)betaalbaar?

De Werkgroep Groenberaad komt op voor de belangen van natuur en milieu in het buitengebied en de bebouwde omgeving. Zij zet zich in het bijzonder in voor verbetering van de kwaliteit en de kwantiteit van het openbaar groen in de woonomgeving. Het *Groenstructuurplan* 2009 waarin het bestaande openbaar groen wordt beschreven, wordt hierbij als uitgangspunt genomen. Maar is groenvoorziening van hoge kwaliteit ook financieel haalbaar? De gemeente is wettelijk verplicht zorg

te dragen voor het openbaar groen (84 hectare) en spreekt zich op papier ook duidelijk uit over de waarde die zij aan groen hecht. Tegelijk laat zij zich in de praktijk, bij het groenbeheer, in hoge mate leiden door bezuinigingen en veiligheid, lees: beperken van aansprakelijkheid. Hierdoor loopt de kwaliteit van het openbaar groen zienderogen achteruit.

Het Groenberaad realiseert zich dat bij het stellen van gemeentelijke prioriteiten de groenvoorziening het gemakkelijk aflegt tegen zorg en sociale voorzieningen, want die hebben stevige pleitbezorgers. Toch mag groenbeheer geen sluitpost zijn. Daarbij komt - en dat willen wij hieronder laten zien - dat beter en meer groen niet noodzakelijkerwijs meer hoeft te kosten. Wij hopen in deze Groenvisie aan te tonen dat met gelijkblijvend budget voor het openbaar groen, een bedrag van 1,7 miljoen euro in 2014, een beter resultaat verkregen kan worden.

De volgende besparingen zijn ons inziens mogelijk:

1. **Verstandig aanplanten:** Bomen en heesters lang mooi en gezond houden en hun levensduur verlengen door al bij hun aanplant te zorgen voor een ruime standplaats en een optimale voedingsbodem. Bij aanplanten moet vooral rekening worden gehouden met de ruimte die volgroeide bomen met hun kronen innemen.
2. **Besparen op groenonderhoud.**
 - Kiezen voor plantsoenen van enige omvang. Niet van elk snippertje of strookje restgrond een perkje maken maar kiezen voor meer onderhoudsvriendelijke oplossingen.
 - Verkoop van snippergroen aan particulieren is een goed idee, maar in het koopcontract wel voorwaarden voor beplanting en onderhoud opnemen.
 - Bij weinig groeizaam weer door koude of droogte een schoffelronde of maaironde uitstellen of overslaan. Na zware regenval de drassige grasmat niet maaien.
 - Bomen niet onnodig (hoog) opsnoeien of kappen en vervangen door jonge aanplant. Uitgaan van een reële risicoanalyse en de daarmee verbonden aansprakelijkheid.
3. **Aanbesteding groenonderhoud:** In aanbestedingsprocedures concurrentie inbouwen en heldere kwaliteitseisen opnemen. Op deze manier een betere kwaliteit groen voor dezelfde prijs verkrijgen. Ook goed toezicht houden op de naleving van de afspraken.
4. **Ecologisch groenonderhoud:** Eisen stellen te aanzien van milieucertificering (ISO-normen) en *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)*. Bijvoorbeeld verminderd gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tegen onkruid, ziekten en plagen. Houtafval bestemmen voor energieopwekking of als timmerhout. Groenafval composteren dan wel benutten voor biovergisting.
5. **Energiebesparing:** Voorwaarde stellen aan gecontracteerde bedrijven: Gebruik handgereedschap of bescheiden machines waar mogelijk, zware machines en transportmiddelen waar noodzakelijk. Dit levert besparingen op brandstofkosten op en voorkomt tegelijk schade aan bermen, perken en plantsoenen, bodem en begroeiing.
6. **Kapvergunningen aanpassen:** Bij de aanvraag van kapvergunningen het principe 'niet kappen tenzij' hanteren. Hiermee het aantal te kappen bomen drastisch terugbrengen en bezuinigen op het bomenbeheer.
7. **Besparen op beleidsplannen, visies, nota's, enz.** Minder vaak bureaus inhuren voor het schrijven van stukken. Er zijn de laatste vijf jaar zeer veel - elkaar overlappende - beleidsstukken geschreven waarvan wij de kosten graag zouden kennen.

Hoogwaardig en robuust openbaar groen

Hoe denkt de Werkgroep Groenberaad met gelijkblijvend budget een hogere kwaliteit openbaar groen te realiseren? De gemeente schrijft in een brochure: *“De gemeente wil het groen in de woonkernen en het buitengebied zoveel mogelijk sparen en beschermen.”* De werkgroep onderschrijft deze uitspraak maar heeft een hogere ambitie dan alleen het bestaande behouden. Zij wil groen van betere kwaliteit. Zij wil hoogwaardig openbaar groen, zowel in het buitengebied als in de bebouwde omgeving.

Het Groenberaad koestert het gevarieerde landschap van de gemeente. De bodemkundige verscheidenheid van het landschap, doorsneden door waterlopen van zeer uiteenlopende omvang, vertaalt zich in een veelsoortig grondgebruik, namelijk weiland, akkerland, boomgaarden, natuurgebied, grienden, loofbos en landgoederen. Een grote natuurlijke soortenrijkdom aan planten en dieren is hiervan het gevolg.

Bij de keuze van de beplanting - in het buitengebied vooral bomen - door de gemeente dient rekening te worden gehouden met de diversiteit aan landschapstypen en het grondgebruik. Knotwilgen bijvoorbeeld passen traditioneel langs sloten in het weidegebied van Langbroek. De waterkwaliteit van sloten en vaarten moet goed zijn gewaarborgd om ook hier een rijke flora en fauna te verkrijgen. Boeren kunnen met financiële prikkels worden aangespoord natuurlijke akkerranden te creëren.

De werkgroep vindt een grote, goed uitgekende variatie aan inheemse plantensoorten belangrijk, zowel in het buitengebied als in de bebouwde omgeving. Een juiste mix van bomen, besdragende struiken en heesters trekt vogels van allerlei pluimage aan en ook andere dieren zoals egels, rupsen, nuttige insecten zoals (wilde) bijen en vlinders. Ook fruitbomen en notenbomen zijn welkom. Bomen kunnen op parkeerterreinen een nuttige functie vervullen door schaduwwerking in de zomer. Wel zijn maatregelen tegen wortelopdruk hier een vereiste.

Bomen zijn een bijzonder geval. Zij kennen van nature een lange levensduur. Op een standplaats met een geschikte bodemstructuur, een goede vocht- en mineralenbalans, en ook voldoende licht en ruimte bovengronds om ongestoord te kunnen groeien, gaan bomen veel langer dan een mensenleeftijd mee. Wij gaan uit van een verwachte levensduur van tenminste 20 jaar voor struiken en heesters, en 80 tot 100 jaar voor bomen. Bij snelgroeïende boomsoorten zoals wilgen en populieren kan dat minder zijn, maar die kunnen ook dienen als productiehout of brandstof voor energiewinning.

Deze lange levensduur vereist een lange termijn visie op het beleid en beheer ten aanzien van bomen. Het *Technisch Handboek voor Bomen (Bomenbeleidsplan/Bomennota*, bijlage 7) bevat waardevolle richtlijnen voor het planten en het beheer van bomen. Bomen moeten om te beginnen daar worden geplant waar de kans groot is dat zij er vele decennia kunnen blijven staan. Dat wil zeggen dat al bij de aanplant rekening gehouden wordt met de ruimte die een boom met volgroeide kroon inneemt. Dichtbij gebouwen, in smalle bermen van straten, wegen en sloten, of in kleine plantsoenen, komen alleen boomsoorten in aanmerking die in het volwassen stadium weinig ruimte vergen.

Mogelijke nadelen die aan bomen kleven, zoals onveiligheid, wortelopdruk, schaduw en honingdauw (door luis) kunnen worden ondervangen door een weloverwogen aanplantbeleid. Een juiste keuze, namelijk de juiste boom op de juiste plaats, voorkomt dat bomen voortijdig moeten worden gerooid en dat leidt weer tot belangrijke kostenbesparingen.

Het Groenberaad kiest behalve voor hoogwaardig en gevarieerd groen ook voor robuust groen; dit vooral met het oog op beperking van onderhoud en kostenbeheersing. In de bebouwde kom moet idealiter worden voldaan aan een groennorm die voorziet in een substantiële groenvoorziening op hooguit 500 meter van elke woning. Ook dient er voor elke woning minimaal 75 m² openbaar groen beschikbaar te zijn (*Nota Ruimte*, 2004). Creëer plantsoenen van enige omvang en maak daar ook iets moois van, zo zeggen wij.

Niet elk snippertje restgrond hoeft te worden omgetoverd tot een perkje, want de beheerskosten daarvan zijn erg hoog. Inzaaien met een ecologisch nuttig kruidenmengsel is een uitstekend alternatief. Er is overigens weinig op tegen om, als dat zo uitkomt, wat groen op te offeren aan bebouwing of verkeer, mits dat besparingen op onderhoud oplevert, waarmee elders in de buurt een meer robuuste groenvoorziening kan worden gefinancierd.

Onderhoud goedkoper en beter

Wij hebben de indruk dat grotere zorgvuldigheid bij aanleg van het groen zich zou vertalen in lagere onderhoudskosten. Het volgende geval illustreert dit: Wijk bij Duurstede zit met het gegeven dat in de 'slalomwijken' van de jaren 70 en 80 veel achtertuinen naar de weg zijn toegekeerd. De stroken en snippers gemeentelijke grond die hiermee achter de erfscheidingen van de woningen ontstonden, zijn oorspronkelijk beplant met struiken en heesters. In de jaren daarop is deze beplanting overwoekerd door allerlei zaailingen of geheel verwilderd, zodat ze inmiddels extreem veel onderhoud vergen.

Verkoop van snippers grond aan de eigenaars van aangrenzende tuinen, zoals heden (vanaf eind 2013) plaatsvindt, kan een oplossing zijn. Wel dreigt het gevaar dat de nieuwe privé-eigenaars de beplanting gaan vervangen door gras of bestrating. Om de verarming van biotopen die hiervan het gevolg is tegen te gaan, doet de gemeente er goed aan in de (ver)koopcontracten voorwaarden op te nemen omtrent aanplant en onderhoud. Op aangekochte gemeentegrond is overigens ook de bomenverordening van kracht, zo vermeldt het *Bomenbeleidsplan 2009*. Dat betekent dat voor bomenkap een kapvergunning nodig is.

Parken, plantsoenen, slootkanten en wegbermen dienen in een goede staat van onderhoud te worden gehouden tegen zo laag mogelijke kosten. Nu de gemeente een regiegemeente wil worden (*Kadernota 2014-2017*) en het groenbeheer geheel wil gaan uitbesteden, biedt dit een uitgelezen kans om te komen tot een meer zakelijke werkwijze en het stellen van heldere kwaliteitseisen. De

aanbestedingsprocedure dient vooral waarborgen te bieden voor concurrentie tussen inschrijvende partijen. Ook moeten contracten voor advisering en uitvoering nadrukkelijk aan afzonderlijke bedrijven worden gegund.

In het *programma van eisen* zullen onder meer *milieucertificering (ISO-normen)* en *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)* moeten worden opgenomen. Het lijkt ons namelijk verstandig om niet uitsluitend naar de hoogte van de bieding te kijken maar ook naar de te leveren kwaliteit, met name in ecologisch opzicht. Om er zeker van te zijn dat bedrijven waaraan opdrachten worden gegund zich houden aan hun contractuele verplichtingen, is gedegen toezicht op de uitvoering van de werkzaamheden onmisbaar. Het is dan ook zaak dat de gemeente daarvoor voldoende kennis in huis heeft. Die deskundigheid moet idealiter gebundeld zijn en niet verspreid over meerdere afdelingen; dit om competitie, versnippering en communicatieproblemen op het gemeentehuis tegen te gaan.

Ecologisch verantwoord groenonderhoud vinden wij van groot belang. Afspraken daarvoor dienen deel uit te maken van het programma van eisen in de aanbestedingsprocedure. Dit dient vooral in te houden:

- Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tegen onkruid, ziekten en plagen tot een minimum beperken.
- Zuinig omgaan met energie, en voor beschoeiing en bruggen alleen hout met FSC-keurmerk gebruiken.
- Houtafval bestemmen voor energieopwekking of als timmerhout, groenafval composteren dan wel benutten voor biovergisting.
- Toepassing van handgereedschap waar mogelijk, of gebruik van bescheiden machines en transportmiddelen. Met het laatste wordt brandstof en daarmee geld bespaard en de lucht minder verontreinigd. Deze werkwijze komt ook nog eens ten goede aan de verzorging van bermen, perken en plantsoenen door verminderde schade aan bodem en begroeiing. Het maaien van een drassige grasmat met zware machines brengt ernstige schade toe aan graszode en bodem.

Nog een eis van ecologisch onderhoud is niet te vaak en niet te vroeg maaien, want bloeiende (wilde) planten verfraaien bermen en slootkanten en moeten de tijd krijgen zaad te produceren. De afvoer van maaisel van bermen en wilde, natuurlijke grasstroken levert door verschraling een veelzijdiger natuurlijke flora en fauna en dus een grotere biodiversiteit op. In perken en op gazons daarentegen moet de afvoer van blad, gras en fijn snoeimateriaal juist worden beperkt. Afgevallen bladeren bijvoorbeeld moeten in de perken blijven liggen. Verterend plantmateriaal verrijkt het bodemleven met organisch materiaal en verbetert zo de bodemstructuur. Ook blijven de mineralen behouden zodat de bodemvruchtbaarheid op peil blijft. Deze natuurlijke processen zorgen voor optimale groeicondities van het aangeplante groen en maken het gebruik van kunstmest overbodig.

Lang leven onze bomen!

Bomen zijn de grootste levende organismen die we kennen. Ze brengen beschutting voor mens en dier tegen zon, wind en regen. Vooral oudere, volgroeide bomen met ruwe bast, holtes en veel schuil- en nestelgelegenheid zijn waardevol. Ze nemen door hun enorme bladoppervlak veel CO₂ op uit de lucht, geven zuurstof af en vangen fijnstof en stikstofdioxiden uit de lucht. Bomen zijn bovendien van grote betekenis voor de biodiversiteit. Vogels brengen in bomen hun jongen groot, zij en andere diersoorten eten van hun vruchten, insecten zoals (wilde) bijen en zweefvliegen halen er

hun nectar en stuifmeel. We zouden onze bomen moeten koesteren, maar helaas gebeurt dat niet voldoende.

Bij een bomentelling in 2009 bleken er 14.000 bomen te zijn waarvoor onze gemeente zorg draagt. Hun economische waarde is moeilijk te bepalen. Wel weten we dat het aanplanten van een jonge boom duur is en dat er bij het kappen geld bij moet. Toch worden veel bomen gekapt en deels vervangen omdat ze 'risicovol' zouden zijn. Aan de slechte conditie van bomen is onoordeelkundig onderhoud niet vreemd: Bomen worden met hoogwerkers hoog opgeknipt, of hun kruin wordt deels verwijderd. Hierdoor verliezen ze veel bladoppervlak, wordt hun stofwisseling (fotosynthese) verstoord, vormen ze dood hout en moeten ze worden gekapt. Op deze manier verdwijnen er steeds meer grote bomen uit het straatbeeld en het buitengebied en vallen er gaten in bomenrijen. De reden van deze rigoureuze en kostbare snoei is vooral de wettelijke zorgplicht die eigenaars van bomen verplicht tot boomveiligheidsinspecties om de drie jaar. Daarom wordt jaarlijks eenderde van de bomen geïnspecteerd.

Hier wreekt zich een - in onze ogen - overdreven angst van de gemeente voor aansprakelijkheid; een angst die niet is gebaseerd op een reële risicoanalyse. Tal van dingen die we dagelijks doen, brengen heel wat meer risico teweeg dan door een (tak van een) boom gewond te raken: de straat oversteken, een trap op en af lopen, op de fiets of in de auto plaatsnemen, sporten etc. Ook gaan de jaarlijkse uitgaven van dit 'groot onderhoud', met als nasleep de kosten van bomenkap en de aanplant van jonge bomen, ver uit boven de schadeclaims, die jaarlijks uitkomen op enkele duizenden euro's.

Wat ons betreft kan het onderhoud van bomen beperkt blijven tot het weghalen van verkeersbelemmerende, laaghangende takken en dood hout, en het vervangen van dode, beschadigde of zieke bomen; dit alles op basis van algemeen aanvaarde richtlijnen. Door bomen met rust te laten, blijven ze lang mooi en vitaal en dat bespaart veel geld; geld dat beter kan worden uitgegeven aan het onderhoud van parken en overig groen. Vooral waar bomen verwijzen naar het historische karakter van wijk of landschap, moeten ze behouden blijven. Dit geldt ook voor hoogstamfruitbomen die verwijzen naar het historische cultuurlandschap.

De waarde van bomen in het ecosysteem moet wat ons betreft optimaal worden benut. Deze waarde varieert onder andere met de soort. Een uitgeknipte mix van inheemse boomsoorten komt de biodiversiteit ten goede. Daarom streeft het Groenberaad de aanplant van de ecologisch meest waardevolle soorten na, waarbij zij tegelijk recht wil doen aan het karakter van het landschap. Dit is een opgave die studie vereist. Het Groenberaad heeft dan ook behoefte aan een inventarisatie van boomsoorten. De juiste boom(soort) op de juiste plaats, dat is ons kompas.

Bomen, een last of een lust?

In het huidige, verstedelijkte landschap worden bomen steeds vaker opgeofferd aan bebouwing en bestrating. Ook de aanleg en vernieuwing van leidingen en kabels eisen hun tol. Essen worden de laatste jaren in groten getale gekapt vanwege de takkensterfte, paardenkastanjes vanwege de bloedingsziekte. Soms moeten bomen te lichtvaardig wijken voor allerlei belangen. Daarbij worden heel wat argumenten gebruikt: wegberm te smal, (verkeers)onveiligheid, kans op schadeclaims, wortelopdruk, dood hout, gevaar van takbreuk, ziekte, slechte conditie, ouderdom, te grote omvang, bomen te dicht op elkaar.

De argumenten voor kap zijn niet altijd steekhoudend. Soms zijn enkele zieke of verzwakte bomen een reden om onmiddellijk alle bomen op de bewuste plek te verwijderen. Klachten van bewoners over schaduw, belemmering van uitzicht, bladluis, overlast van blad en bloesem, worden volgens ons soms al te gemakkelijk gehonoreerd. Daar kan een verkeerd signaal van uitgaan, namelijk dat het privébelang prevaleert boven het algemeen belang.

Periodieke boominspecties, wettelijk voorgeschreven, brengen sinds enkele jaren zogeheten 'attentiebomen' en 'risicobomen' in beeld, met als gevolg een sterke toename van het aantal te kappen en daadwerkelijk gekapte bomen. In het gunstigste geval worden gekapte bomen vervangen door jonge aanplant. De onvolledige heraanplant van gekapte bomen - op het gemeentehuis spreken ze van 'inboeten' - die de laatste jaren plaatsvindt, is weloverwogen bezuinigingsbeleid: Als het aantal bomen minder wordt, dalen de kosten van onderhoud, zo redeneert men. Bomen worden dus niet alleen als patiënten, maar ook als kostenpost beschouwd. Dat bomen ook een waarde vertegenwoordigen wordt vergeten. Die balans wordt niet opgemaakt.

Bij het Groenberaad bestaat de indruk dat de gemeente er nauwelijks bij stilstaat dat het vellen van bomen ook geld kost, met name wanneer heraanplant plaatsvindt. De ecologische en esthetische schade die er door wordt aangericht, staat zo wie zo niet in de boeken. De invloed van vers aangeplante boompjes op de natuurlijke omgeving en het microklimaat is maar een fractie van die van grote, volgroeide bomen. Die terugslag wordt pas na decennia ongedaan gemaakt. Toch beschikt de gemeente over een goed instrumentarium om tot een verantwoord bomenbeleid te komen.

Het *Bomenbeleidsplan* ook *Bomennota* genoemd, in 2009 vastgesteld voor 20 jaar, is leidend voor het ontwerp, de aanplant, het beheer en het onderhoud van boombeplantingen door de gemeente. Ook het Groenberaad ziet het *Bomenbeleidsplan* met het *Technisch Handboek Groen (bijlage 7)* als haar kompas. Uit het *Bomenbeleidsplan*: "De gemeente streeft naar behoud en waar mogelijk herstel en versterking van bestaande boombestanden en van bomen afzonderlijk, zoals beschreven in het *Groenstructuurplan*."

Kappen en herplantplicht

In het *Bomenbeleidsplan* wordt het grote belang van bomen in het stedenbouwkundig ontwerp en in het landschap erkend. Als bijzondere voorwaarde bij het verstrekken van een kapvergunning aan particulieren en de gemeente kan een herplantplicht worden opgelegd. Bij grondwerken en bouwplannen dienen alle bomen in beginsel te worden ontzien. Ze worden daartoe vanaf het ontwerp in de bouwtekeningen opgenomen. Ook dient hiervoor een bomeneffectanalyse, zoals ontwikkeld door de *Bomenstichting*, te worden uitgevoerd. Bouwen met behoud van bomen, is de stelregel.

Monumentale bomen zoals opgenomen in het landelijk register van de Bomenstichting, en bomen op het lijstje van de 'gemeentelijk bijzondere of waardevolle bomen' genieten speciale bescherming. Hiervoor geldt altijd de plicht tot heraanplant of tot compensatie op een meer geschikte locatie elders. In beginsel echter wordt er voor deze categorieën bomen geen kapvergunning verleend, tenzij hun instandhouding om redenen van veiligheid niet langer verantwoord is.

De aanvraag voor een kapvergunning wordt getoetst aan een aantal criteria. De gemeente heeft hierbij de plicht tot naleving van de *Flora- en faunawet* waarin de bescherming van plant- en diersoorten is vastgelegd. Ook kan de *Boswet* van toepassing zijn, die de kap van bomen aan extra

voorwaarden bindt. In de *Bomenverordening* is de gemeentelijke regelgeving vastgelegd met betrekking tot het verlenen van kapvergunningen en de herplantplicht.

Redenen om een kapvergunning *te weigeren* zijn de volgende:

1. natuur- en milieuwaarde (soortenrijkdom flora en fauna/biodiversiteit);
2. landschappelijke waarde;
3. cultuurhistorische waarde;
4. waarde wat betreft stads- en dorpschoon;
5. waarde voor recreatie en leefbaarheid.

Redenen om een kapvergunning *te verlenen* zijn:

1. Veiligheid: de boom is dood, ziek of vormt een veiligheidsrisico;
2. Noodzaak tot dunning of duurzame instandhouding van de groenstructuur: overblijvende bomen kunnen beter uitgroeien tot volwaardige exemplaren;
3. Ruimtelijke ontwikkelingen: geen plaats meer voor bomen;
4. De boom bevindt zich in een zo slechte conditie dat een duurzaam behoud redelijkerwijs uitgesloten is.
5. Boom veroorzaakt onevenredige schade aan gebouwen, riolering e.d.

De vijf genoemde criteria voor het weigeren van een kapvergunning blijken in de praktijk minder hard dan de criteria om een kapvergunning te verlenen. Bovendien wordt zelden een herplantplicht opgelegd. De toetsing van de vergunningverstrekking vindt vooral plaats aan de hand van de tweede set criteria. Dat komt neer op het principe 'kappen, tenzij'. Anders gezegd: Bomen worden eerder als een last ervaren dan als een lust.

Het Groenberaad is voorstander van een omgekeerde toetsing, namelijk 'niet kappen tenzij'. Hierbij vindt de toetsing plaats op basis van de weigeringsgronden voor kappen, namelijk de waarden die de boom vertegenwoordigt; dus de eerste vijf criteria. Als bovendien – uitzonderingen daargelaten - aan het principe 'niet kappen tenzij' de plicht tot herplant wordt verbonden, genieten bomen pas werkelijk de bescherming die nodig is om volwassen bomenbestanden tot stand te brengen dan wel in stand te houden. Hiermee wordt het aantal te kappen bomen drastisch teruggebracht en wordt er flink bezuinigd op het bomenbeheer.

Informatie, communicatie en participatie

Onder de burgerij leven gevoelens van onvrede over het groenbeheer. Ingrepen van de gemeente, zoals het kort afmaaien of het verwijderen van struiken en heesters, worden niet begrepen. Het kappen van bomen of berichten over plannen hieromtrent, roepen regelmatig verzet op. Burgers weten niet precies wat er gaat gebeuren en waarom dit gebeurt. Zij voelen zich erdoor overvallen. De gemeente communiceert slecht over deze zaken.

Een officiële melding in de krant omtrent een aanvraag voor een kapvergunning of 'omvorming groen' is niet genoeg. Niet iedere betrokkene wordt zo bereikt. En mensen die het bericht wel onder ogen komt, blijven met veel vragen zitten: Wat gaat er precies gebeuren en wanneer? Wat is de reden en wie vraagt de kapvergunning aan? En wordt er al dan niet herplant, en zo nee waarom niet? Dat dergelijke informatie opgevraagd kan worden is juist, maar zo werkt het niet. Het is vaak te tijdrovend om het uit te gaan zoeken. De drempel is te hoog.

Miscommunicatie doet zich ook nogal eens voor, namelijk wanneer snoei of kappen of ander onderhoud ad hoc en dus onaangekondigd plaatsvinden. Nog een probleem is dat het achterliggende beleid van de gemeente bij het publiek grotendeels onbekend is. Informatieavonden, bedoeld om de kenniskloof te dichten, blijken achteraf insprekavonden geweest te zijn. Gevolg is dat de geïnteresseerde burger daarna buitenspel staat en zich afvraagt wat er met zijn of haar inbreng is gedaan. Men voelt zich machteloos en niet serieus genomen. Dit wakkert de ontevredenheid verder aan. Er ontstaat een klaagcultuur en klagers vinden bij de gemeente maar al te vaak een gewillig oor, ook als het algemeen belang hier niet mee is gediend.

Het is nauwelijks uit te leggen hoe groenbeleid zoals dat door de raad is geaccordeerd, zich verhoudt tot de praktijk van het groenbeheer. De vele beleidsnota's die de raad onder ogen krijgt, waarin het belang van hoogwaardig groen breed wordt uitgemeten, verhullen de werkelijkheid zoals die in de uitvoering naar voren komt. De politiek is niet bij machte te doorzien wat er aan de hand is, maar is ook niet erg kritisch. De raad geeft haar steun aan een pakket ambtelijke stukken, zo uitgebreid dat toetsen van beleid aan de uitvoering een onmogelijkheid is.

Op het gebied van informatie en communicatie kan het Groenberaad als werkgroep van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede (VNMW) een belangrijke functie vervullen. Zij wordt door de ambtenaren geïnformeerd en maakt afspraken met betrokken afdelingen over het groenbeleid en het groenonderhoud. De werkgroep wil ook graag meedenken hoe het groener en voordeliger kan. Welke plannen liggen er? Hoe kan al in de planfase van een bouwproject rekening worden gehouden met bestaande bomen? Hoe te handelen bij klachten van bewoners?

Ook heeft het Groenberaad zich vanuit haar visie en missie tot taak gesteld om de inwoners te informeren en te stimuleren een actieve rol te spelen in de inrichting en het beheer van de eigen groene omgeving. Volgens de Staat van de Gemeente, een onderzoek uit 2007, is 30 procent van de burgers bereid mee te helpen met het groenonderhoud en het schoonhouden van hun wijk. Dit sluit goed aan bij het idee van een participatiesamenleving.

Wijk bij Duurstede, januari 2013
Jacques van Nederpelt
namens het Groenberaad